

Yhtenäinen sukupolviromaani

JARKKO ESKOLA

Neljäntienristeys on tämän kevään kohuttu esikoisromaani, joka on saavuttanut nopeasti myyntimenestystä. Luin kirjan ensin kerran, ja olin vaikuttunut. Jäin miettimään, mikä hän oli kirjan päähenkilöiden tärkein viesti ja kenet heistä koin itse teoksen kokonaisuuden kannalta keskeisimmäksi. Niinpä parin viikon tauon jälkeen luin kirjan uudelleen. Väliin mahtui pohdintaa homoseksuaalisuuden olemuksesta, sen historiallisesta esiintymisestä ja nykyisyydestä. Luin muun muassa Valdemar Melangon 1960–1970-luvun taitteeseen sijoittuvan observointiin ja haastatteluihin perustuneen mielenkiintoisen teoksen *Puistohomot*, joka kuvaa homojen tilannetta ja yhteydensolmimistapoja tuolloisessa Helsingissä. Samoin Olli Stålströmin teos *Saanko olla totta* oli lukemiseni kohteena.

Toinen luentani väriytyi siis väliin tulleiden teosten ja käytyjen keskusteluiden vuoksi. Se kuitenkin vahvisti näkemystäni, että kirjassa viimeisenä käsitelty henkilö, Onni, on selkeästi teoksen avainhenkilö. Kolmen tai paremminkin neljän sukupolven perhekokonaisuuden kuvaus kattaa vuosisadan mittaisen ajan. Sen henkilöiden elämäнкаari alkaa nuo-

ren kättilön Marian saapumisesta kaukaiseen Lapin neljäntienristeyksen kylään pitäjäkättilön virkaan vuonna 1895 ja päättyy hänen tyttärensä Lahjan kuolemaan vuonna 1995 samassa kylässä. Novelleina kirjoitetut neljän henkilön tarinat on yhdistetty sukupolviromaaniksi taiten ja kiinnostavalla tavalla.

Kirja avautuu Lahjan, yhden päähenkilöistä, tuskaisena kuolinkamppailuna, terveyskeskuksen vuodeosastolla. Unet ja syylisyydet nousevat piinaamaan, ja Lahja anoo anteeksiantoa puolisoiltaan. Mutta mistä olisi anteeksianto saatava, sen selvittämisen kirjailija kätkee kirjan päätöslukuun.

Kirjan luvut ovat samalla päähenkilöittäin tarinat, jotka osin limittyvät toisiinsa. Lukija joustuikin tarkasti miettimään, milloin ja missä tarinassa kukaan henkilöä koskeva tiedonjyvä aukeaa. Itse jouduin erikseen rakentamaan henkilöiden sukupuun syntymä- ja kuolinvuosiin, jotta hahmotin päähenkilöiden keskinäiset iät ja niiden suhteutumisen kunkin tarinaan.

Kantavana juonena kirjassa on seksuaalisuus. Ensin Maria-kättilön olemuksessa, jossa tämä hento ammattilainen joutuu murtautumaan sivukylien paarmuskojen ja kokeneiden

Tommi Kinnunen
Neljäntienristeys
WSOY, 2014

lastenpäästäjien ohi ammatillisen osaamisensa ytimeen. Maria kasvaa roolissaan itsenäiseksi ammattinsa hallitsevaksi, kaikkien hyväksymäksi, jopa kunnioittamaksi.

Eletään vuosisadan vaihdetta ja sen ensikymmeniä. Vanhoillislestadiolaisuus hallitsee ihmisten perhe-elämää, lapsia syntyy tiuhaan tahtiin. Olot ovat puutteelliset, nälkä ja taudit tarjolla, erityisesti riisitauti, joka muokkaa naisten lantioita niin että toistuvat synnytykset ovat piina. Elämän niukkuudet ovat töllien jokapäivää. Maria joutuu todistamaan tämän ongelman. Hän nousee uskonnon yläpuolelle ja ryhtyy kovistelemaan miehiä ja varoittelemaan naisia liiallisista raskauksista ja siten omaksuu kirkon ulkopuolista valtaa. Hän jopa vihjailee ehkäisykeinoihin, joka kättilön roolissa on lähes valapetturuutta. Oma ”äpära”lapsi, Lahja, ei hänen yhteiskunnallista asemaansa heilauta, ja Marian seurustelukin apteekkarin kanssa saa vain tämän sisarten vihat liikkeelle.

Marian taival käy läpi Lapin sodan, jolloin evakkoon on läh-

dettävä, saksalaiset polttavat perääntyessään koko kylän, ja taksaisin muuttajat joutuvat ai-neellisten puutosten edessä si-joittumaan jokirannan korsu-asumuksiin. Ikääntyvä kättilö, joka rakennutti ennen sotia kylän komeimman talon, joutuu sitten alistumaan nivelreuman runtelemana tyttärensä Lahjan hallitseman talon asukkaaksi, perheen sovittelijaksi ja Onnin ymmärtäjäksi.

Lahja saa itsekin ensimmäi-sen lapsensa avioliiton ulko-puolella. Kättilö-äidin asettumi-nen lestadiolaisuuden ja moni-lapsisuuden arvostelijaksi sul-kee Lahjalta tien koulutukseen ja useimpiin työpaikkoihin, us-kovaiset nousevat aina etusijal-le. Niinpä Lahja ottaa etäisyyt-tä ja hakeutuu valokuvaajan opi-piin ja ammattiin, itsenäistyy ja löytää Oulusta aviomiehen On-nin, ja palaa kotikyläänsä. Asia-kaskuntana ovat kuitenkin sam-mat lestadiolaiset, joten sovus-sa on heidän kanssaan oltava, ja alistuttava uskon mukanaan tuomiin tuomioihin ja nöyryy-tyksiin. Lahja kuitenkin menes-tyy ja vaurastuu, hänen rahoil-laan Onni rakentaa saksalais-ten vetäytyessään polttaman ta-lon tilalle entistä komeamman ja kylän isoimman talon.

Lahja piiritty määrätietoi-

sena talon valtiaana, joka kui-tenkin epäonnistuu sosiaalis-sa kontakteissaan. Kaipaaman-sa hellyyden ja rakkauden puute-teen hän kääntää kylmyydeksi ja työkeydeksi, jotka lukitsevat hänet perheen ja muiden sosi-aalisten kontaktien ulkopuolel-le. Kun hän näin kohtelee poi-kansa puolisoa, miniäänsä Kaa-rinaa ja tämän lapsia, hän sam-malla ajautuu omaan yksinäi-syytensä. Lastenlastensa suusta hän kuulee kirvelevän totuuden itsestään.

Onni, Lahjan puoliso, esit-täytyy merimiehenä, joka sak-salaisessa satamakapakassa ”is-ketään”. Ensimmäisen homo-seksuaalisen kokemuksen ku-vaus virittää Onnin tulevaisuu-den, jota tunnettaan hän pake-nee avioliittoon Lahjan kanssa ja muuttoon kaukaiseen Kai-nuun kylään uskoen voivansa siellä olla kuin ”kuka tahansa mies”. Lahjalle ja Onnille syn-tyy kaksi lasta, joitten lämmin-sydäminen huoltaja hänestä tu-lee. Hellyyden hän saa lastensa kautta.

Mutta sodasta palattuaan hän ei enää kykene sukupuoli-yhteyteen Lahjan kanssa. ”Mi-nä en pysty”, nämä sanat tim-purin kynällä piirrettyinä kellar-in seinälle osuvat hänen aviolli-sen elämänsä ytimeen. Kykene-

mättömyys ja kaipuu toisen luo johtavat homokontaktien ha-kuun Oulusta ja kirjeitse. On-ni on kuin ”kuka tahansa mies” tai enemmänkin saadessaan teh-dä töitä, rakentaa ja askarrella, mutta halu ja himo samaan su-kupuoleen polttavat kuin alko-holistilla tai narkomaanilla. Se tunne voittaa, ja halu on puret-tava. Tuurijuopon ongelma! Sa-malla se jäytää Lahjan ja On-nin suhdetta. Lahja ei tätä on-gelmaa ymmärrä, ja hänen rat-kaisuyritykseensä ja sen aihe-uttamaan syyllisyyteen päättyy myös kirjan kuvaus.

Tommi Kinnunen on esikois-kirjassaan kutonut taidokkaas-ti neljä erillistä novellia yhte-näiseksi sukupolviromaaniksi. Kolmen naisen ja yhden mie-hen kautta hän onnistuu kuvaa-maan patoutuneet mutta piilo-tetut seksuaaliset tunteet ja nii-den voiman. Sijoittamalla kai-ken tapahtuneen lestadiolais-kulttuuriin hän samalla osallis-tuu teoksellaan sekä kirkon pii-rissä että yhteiskunnassa ylei-semmin parhaillaan vireillä ole-vaan keskusteluun suljettujen yhteisöjen ja seksuaalisuuden ilmenemismuotojen tasa-arvoi-sesta kohtaamisesta. Homou-den vahva stigma tunkeutuu voimalla esiin Onnin kohtalos-sa. Hieno lukukokemus!